

مهندسی زبان

جلد دوم

مهندس سید علی هاشمیان

www.ketab.ir

سرشناسه	:	هاشمیان فروشانی، مصطفی، ۱۳۳۲ -
عنوان و نام پدیدآور	:	برخورد هندسی با زبان / سیدمصطفی هاشمیان.
مشخصات نشر	:	اصفهان: نقش خورشید، ۱۳۸۳ -
مشخصات ظاهری	:	ج. - مصور، جدول.
شابک	:	ج. ۲ : 978-964-6655 409
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۹۳) (فیا).
یادداشت	:	ناشر جلد دوم نیما است.
مدرجات	:	ج. ۱ و ۲. مهندسی زبان
موضوع	:	فارسی -- آواشناسی
موسس	:	فارسی -- نام‌آواها
موضوع	:	زبان‌شناسی
رده بندی کده	:	۱۳۸۳ ۷۲۷۰۲ PIR / هـ ۲ ب ۴
رده بندی دیویی	:	۵/۱۴۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۵۹ - ۸۳۴

برخورد هندسی با زبان (جلد دوم) هندسی با زبان ۲

نویسنده: مهندس سید مصطفی هاشمیان

ناشر: نیما

تیراژ: ۱۰۰

نوبت چاپ: اول/ ۹۳

صفحه آرایشی: خانم حسینی

شابک: ۹-۴۰-۶۶۵۵-۹۶۴-۹۷۸

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

چاپ: نسیم

آدرس: خیابان ۱۲ فروردین، کوی بهشت آئین، پلاک ۲۵، تلفن: ۶۶۴۰۰۵۴۴

فهرست مطالب

۷	پیش گفتار
۹	بخش اول
۹	(هم) = (SYLLABLE)
۱۰	مه
۱۲	هجا
۱۵	حاجا (تهجی)
۱۸	صحر در دستگاه ابجدی
۱۹	واج (لها) دستگاه ابجدی
۲۴	تعیین وضعیت
۴۷	نظر شمس قیس و ابن دربارۀ پیشگنگ
۶۴	خودآوای هجا
۶۶	خط گنگ
۶۷	نمودار هجا (روش خطی)
۷۲	شیب گفتار
۷۲	واحد امتداد گام
۷۹	امتداد گام
۷۹	گنگواک‌های زیربوش
۸۰	امتداد بوش
۸۱	امتداد هجا
۹۰	هجاهای پیشگنگی
۹۲	علامه اختصاری وضعیت گنگواکها در هجا
۹۳	نمودار هجاهای پیشگنگی
۹۶	نمودار هجاهای پیشگنگی در زبان انگلیسی
۱۰۶	امتداد خودآواها در زبان فارسی
۱۰۷	امتداد خودآوا
۱۰۸	یادآوری
۱۱۳	تعریف هجا
۱۱۱	منحنی هجا
۱۲۳	امتداد فیزیکی امتداد ادراکی
۱۳۶	نمودار مصوت‌های عربی و خودآوای فارسی
۱۴۵	تکیه کلمات
۱۵۵	بررسی دیدگاههای خانلری
۱۵۵	بررسی منحنی شماره (۱)
۱۵۸	منحنی شماره (۲)
۱۷۳	شکست هجا

۱۷۹	پدیده‌های شنیداری.....
۱۷۹	مشخصات متغیر واک‌ها.....
۱۸۳	تغییر فضایی انعکاس (صفت).....
۱۸۴	۱ - تلفظ توگلوئی.....
۱۸۵	۲ - تلفظ درون کامی (توکامی).....
۱۸۶	تلفظ تودماغی.....
۲۰۸	بررسی چند هجا.....
۲۱۴	هجاهای هم بر(مجاور).....
۲۳۳	همان.....
۲۳۳	همان.....
۲۳۵	مقدمه.....
۲۴۳	همخوان.....
۲۴۸	همخوان چگونه می‌آید؟.....
۲۵۰	ماهیه همخوان کشیدگی.....
۲۵۱	ترتیب همخوانی (اهای هم بر).....
۲۵۶	جدول همخوانی ترتیب خودآواهای دوگامی.....
۲۵۸	ترتیب خودآواهای یکگامی با بکر(التقای مصوت‌های کوتاه).....
۲۶۰	خودآوای پنجم (خودآوای یکگامی زیر) = (کسره).....
۲۶۱	جدول همخوان میان خودآوای یکگامی و خودآوای پنجم (کسره).....
۲۶۳	همخوان‌های روی سه راستای اصلی (پیش و زیر).....
۲۶۶	همخوان‌های خودآوای یکگامی پیش (O =) (ضمة).....
۲۷۹	گنگواک همتا.....
۲۸۱	همخوان‌های خودآوای یکگامی زیر (U =) = (کسره).....
۲۸۳	چهار همخوان برگشت (همخوانهای کاهش امتداد).....
۲۸۳	سه همخوان رفت.....
۲۸۳	یک همخوان رفت و برگشت (خود به خود).....
۲۸۵	همخوان کشیدگی خودآوای یکگامی زیر (Λ =) = (فتحه).....
۲۸۷	همخوان‌های خودآواهای دوگامی.....
۲۸۸	کشیدگی خودآوای دوگامی پیش (نو) (U =).....
۳۰۵	هجای پایه (بن).....
۳۰۷	هجاهای همبر(هجاهای مجاور).....
۳۰۸	دوهجای یکتا (متفرد).....
۳۰۹	دو هجای پیایی.....
۳۱۳	دوهجای فرورفته (درهم).....
۳۲۳	دوهجای همبر (نو) (U =) و (ئی) (I =).....
۳۳۷	کاهش امتداد با همخوان اول (همخوان برگشت).....
۳۴۱	همخوان میان خودآواهای همسان.....
۳۵۶	سه هجای فرو رفته.....
۳۶۵	همخوان کاهش امتداد میان خودآوای دوگامی (هجای بلند) و خودآوای یکگامی (هجای کوتاه).....
۳۸۴	همخوانها در زبان عربی.....

۳۸۶	همخوانها در زبان انگلیسی
۳۸۷	ناهمخوانها در زبان انگلیسی
۳۸۷	ناواک
۳۸۹	ناواک شدن (l) و (و) و (ی)
۳۹۰	ناواک شدن (ن) و (م)
۳۹۱	بخش سوم
۳۹۱	همزه (ایست گلوئی) = glottal stop
۳۹۲	همزه
۳۹۹	ن
۳۹۹	واواک شدید
۴۰۰	تشبیه نوشتاری (تشدید ظاهری)
۴۰۲	تشبیه گفتاری (تشدید حقیقی)
۴۰۲	تأکید
۴۰۳	تمدید
۴۰۴	تشدید
۴۰۵	دو واکه و تشدید
۴۰۸	۱- در اثر پیوند دو واژه
۴۰۹	در اثر هموزنی با واژه‌های عربی
۴۱۲	هم زهی همزه
۴۱۳	در اثر تکیه
۴۱۴	در اثر ضرورت شعری
۴۲۳	جایگزینی واکهای همزاد
۴۲۵	بخش چهارم
۴۲۵	وزن
۴۲۷	وزن پایه
۴۲۷	واحد وزن
۴۴۰	سبکی و سنگینی اوزان
۴۴۰	محاسبه رزانت (سنگینی متوسط) اوزان
۴۴۴	محاسبه رزانت شعر با توجه به هجاهای کشیده

پیش‌گفتار

با اینکه بیش از هزار و سیصد سال از باوری بنام (علم عروض) می‌گذرد، هنوز علت تناقضات گفتاری و نوشتاری بویژه در اشعاری که قواعد نسبتاً دقیق وزن کمی برآن حاکم بوده، مشخص نشده است. بر نظر از کاستی‌های مربوط به قواعد وزن، دلیل کوتاه شدن مصوت بلند و نیز ساقط شدن سامتهای پایان هجا بویژه ساقط شدن (ن) از تقطیع و حتی دلیل حذف همزه مالتی روشن نیست. در عروض و حتی در مبانی زبان‌شناسی، صامت و مصوت که پایه و اساس شعر است تعریف نشده و در این باره که صامت و مصوت چه تفاوتی دارند سخن قاصدی در میان نیست مهمتر اینکه هجا پدیده‌ای مبهم و ناشناخته است و نهایتاً چنین تعریف یک (هجا عبارتست از یک مصوت و یک یا دو یا سه صامت) که این تعریف در بهترین حالت بیان ناقصی از انواع هجا است. عروض حتی تعریف جامع و مانعی برای شعر ارائه نداده است و در این میان، تعریف شعر چیزی جز توضیح و تشریح شعر کلاسیک نیست و گونه‌ها و یک را شامل نمی‌شود. در عروض شعر، چنین تعریف شده است (شعر کلامی است مخفی و موزون). که این تعریف نیز فقط در مورد پاره‌ای از اشعار کلاسیک صادق است. دربارهٔ ماهیت مهمترین رکن عروض است نیز، آگاهی بسیار اندک است و اگر سخنی از ماهیت یا تعریف وزن به میان آمده باشد، سالها قبل یا پس از آن گفته شده و ارتباطی به عروض ندارد. با اینهمه، پاسخگوی ندانم کاریهای هزار و سیصد ساله عروض سنتی، هیچکس نیست مگر خودما، و بر این پایه بود که نتیجهٔ بیش از بیست پنج سال تحقیق و نوشتن

این کتاب ابتدا بر شناخت پدیده‌های گفتاری و روابط میان آنها، سپس کوشش برای حل و فصل مسائلی قرار گرفت که سالهای سال بی‌پاسخ مانده است. به همین دلیل جلد اول این کتاب ابتدا علاقمندان را با مبانی مهندسی زبان آشنا می‌کند و جلد دوم به حل و فصل مسائل زبان بویژه شعر فارسی می‌پردازد. واضح است که بدون آگاهی از مبانی مهندسی زبان، حل مسائل موجود با (روش مهندسی زبان) میسر نیست. امیدوارم صاحب‌طرازان و اساتید ارجمند و همچنین دانشجویان عزیز از انتقاد سازنده دریغ نفرمایند.

ایشان از سخنرانان سخن از اساتید گرامی آقایان دکتر ذوالفقاری، دکتر فتوحی، و دکتر بی‌جن زبان به‌طور رهنمودهای سودمندشان چه درباره موضوعات کتاب و چه در مورد چاپ و نشر تقدیر می‌کنم. از آقای دکتر عظیمی بخاطر مباحث ارزشمند علمی سپاسگزارم. از آقایان اساتیدی که انتشارات نیما تشکر می‌کنم. در پایان از آقای سید سعید تقی‌پوری که از آغاز تا انجام چاپ کتاب، مرا همراهی کردند صمیمانه سپاسگزارم.

سید مصطفی هاشمیان